

Mr. Vesna Burić

LIKOVNE MAPE OSIJEKA

Tiskovine 1920 — 1941.

Osijek kao grad na obali rijeke Drave, s kontinuitetom ljudskog naseljavanja još od prapovijesti, zemljopisno povoljno položen na jednom od raskrižja komuniciranja zapad—istok, sjever—jug i obrnuto, svoje je osnovno ovostoljetno obličje zadobio krajem 17. stoljeća promišljenim planskim urbanističkim rješenjima. Uz nizinske krajolike i rijeku uz sam grad, razmještaj i stilski raznolika gradska arhitektura postepeno je sve više vezivala Osječane uz svoj grad, izgrađujući ne samo način već i kut gledanja, navikavajući na tradicionalnu vedutu, pogled upravo s tog mjesta na određeni gradski predjel, park, zgradu ili čak neki sitniji detalj. Atraktivne urbane motive u 19. stoljeću, naročito s kraja stoljeća, slikaju osječki likovni umjetnici, a zatim posebno marljivo s razvojem tehničkih umijeća brojni osječki fotografi. Od pojedinačnih crteža, slika i fotografija do sabiranja upravo takvih motiva Osijeka u nekoversni omot ili cjelinu prošlo je ipak podosta vremena. Tek s početkom XX. stoljeća pojavljuje se album fotografija—razglednica Osijeka (1905. godine), zatim mapa akvarela podosta kasnije (1917. godine), a tada od 1920. godine tek prva, tiskom umnožena likovna mapa bakropisa.

Između 1920. godine i 1940. godine četiri su likovna umjetnika — Šenoa, Wagner, Roch i Gojković — posebno mnogo načinila za populariziranje likovnih umjetnosti u gradu Osijeku. Svoje crteže i akvarele objedinili su u suvisle cjeline, umnožili ih grafičkim tehnikama, te ih u neekskluzivnoj nakladi uspjeli plasirati, prvenstveno u sam grad. Njihove mape Osijeka, međutim, rijetko su posebno vrednovane i cijenjene u likovnoj kulturi i umjetnosti grada.

S obzirom na vrstu materijala i tehniku izradbe, naime o likovnim mapama kao tiskovinama i knjigoveškim izdjeljcima, nije pisano. Češće to biva s graničnim materijalima kao i s temama koje zadiru u više struka. Ostaju do te mjere između da na kraju i utonu u procjepu zanimanja. Za teoriju likovnih umjetnosti grafika je, npr. »skupni naziv za sve tehničke postupke umnožavanja crteža odnosno slike pomoću matrice... Označava i tipografsko umijeće, tj. rad na umnožavanju pisma ili lik. priloga u štamparstvu, te umjetničku grafiku, tj. umijeće reproduciranja (otiskivanja, štampanja) crteža na papiru ili nekom drugom materijalu.«¹, dakle sve što se odnosi i na likovne mape o kojima je ovdje riječ. Međutim, likovne umjetnosti obrađujući grafiku ponajčešće ipak reagiraju samo na pojedinačne, najčešće

autorski rađene grafičke listove, nešto češće na listove uložene u mape, a najmanje na višestruko u radionicama ili tiskarama umnožene listove popraćene tekstualnim prilogima. Pri tome je sam ovitak koji spaja listove u cjelinu opće i posebno dobro definiran, kao »također naziv za seriju grafičkih listova zajedničke tematike, koji se neuvezani čuvaju unutar korica«² (međutim ponovo ne spominjući mogućnost tekstualnih priloga). Tako, dakle, likovne umjetnosti višestruko definiraju grafičku likovnu mapu, ali se korektno gotovo ne upuštaju u detaljnu obradbu i valoriziranje. Gotovo po nekoj nepisanoj hijerarhiji tehnika i materijala, takav se materijal ponajčešće tek usputno spominje, ili čak potpuno prešućuje. Prateći osječke prilike i reagiranja, u konkretnom slučaju, ova napomena postaje ustvari konstatacija.

Likovne mape ni kao tiskovine nisu bolje prošle, iako njihova produkcija podrazumijeva zavidno visoko umijeće grafičke reprodukcije. U dosadanašnjim povijestima tiskarstva Osijeka autora Bösendorfera i Malbaše uopće se ne spominju, iako baš Bösendorfer naglašava pojedinačne mogućnosti izradbe grafičkih osobitosti (Taub—stummen—Alphabet 1859. godine kod Ebendingera, note 1875. Ritzela), a Malbaša kod svakog tiskarskog poduzeća spominje najelitnije uzorke.³

Mape su i vrijedni knjigoveški izdjeljci, međutim i knjigoveštvo Osijeka gotovo da uopće nije do sada obrađeno, osim nekoliko radionica koje bez približih podataka Reichnach samo niže (poglavito preuzimajući ostali tekst o tiskarstvu iz već spomenute Povijesti... Bösendorfera).⁴

»Osječka bibliografija« Malbaše nije uvrstila likovne grafičke mape u svoj kronološki slijed osječke grafičke produkcije knjiga. Posebno nije objašnjen razlog, iako bi po kriterijima koji se navode za uvrštenu građu trebao biti uvršten cjelokupni fond likovnih mapa, ili pak u svakom slučaju mape s izdašnim tekstualnim prilogima.⁵

Likovne mape kao tiskovine, grafički i knjigoveški izdjeljci, te prezentacija likovnog umijeća posebno se, ovih posljednjih godina, bilježe, proučavaju i prezentiraju.

Inače, mape kao materijal sakupljaju dvije ustanove — Galerija likovnih umjetnosti u odjelu Grafike, te Muzej Slavonije u Osijeku u Grafičkoj zbirci. Ustvari, u Muzeju u »Zavičajnoj zbirci Essekiana« (zbirka svih tiskovina od početka tiskarstva u Osijeku 1735. godine do danas) likovne mape uvrštene su u osnovni fond i inventirane u slijedu ostalih zavičajnih tiskovina u »Inventarnu knjigu Essekiane« za omeđene monografske publikacije. Kako je to inače i s drugim osnovnim zavičajnim fondom, prema vrsti i specifičnosti materijala, likovna mapa se bilježi i ubraja također i u Grafičku zbirku, jednu od graničnih zbirki koja danas koristi materijal i stručnjake dva muzejska odjela (Knjižnica i Odjel umjetničkog obrta). Svrstava ih se pod »Essk C — Mape likovnih umjetnika, otisci, signirani«.⁶

Obradba ove građe nije sustavno provođena prvenstveno stoga što raniji obrađivači nisu imali uporište u razrađenoj teorijskoj razmatranja ovog problema. Inventarne knjige sadrže samo rudimente kataloškog

opisa, toliko jednostavnog da je lako primjenljiv i bez standarda za kataloški opis. Sve se stubokom mijenja nezadrživim hodom Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova (International Federation of Library Associations and Institutions) koja preko Hrvatskog bibliotekarskog društva u Zagrebu sa zakašnjenjem od samo nekoliko godina prevađa i plasira svoje međunarodne standardne bibliografske opise (international standard bibliographic description). To je norma koja je logična i korisna, a bibliografski opis standardizira prema osnovnim podjelama na vrste građe, odnosno donosi i Opći međunarodni standardni bibliografski opis — ISBD(G). Primjeri za mape izričito se navode u Međunarodnom standardnom bibliografskom opisu omeđenih publikacija — ISBD(M). Kod Skupine 5, u Materijalnom opisu su pod 5.1.3 Publikacije koje nemaju oblik sveska, te se za njih, npr. mape, »navodi prikladna posebna oznaka građe, a njoj prethodi arapski broj 1...« te da se »Podatak o paginaciji, folijaciji itd. koji se nadovezuje na takvu posebnu oznaku građe, zatvara u okruglu zagradu«⁷. Svi ostali elementi opisa nisu posebno izdvojeni, što znači da se ravnaju po ostalim specificiranim elementima opisa okvirnih shema ISBD(M)-a, tj. jednostavnije rečeno i likovne mape se tretiraju i obrađuju kao omeđene publikacije, tj. knjige. Otuda je pravilno i naše ranije uvrštavanje likovnih mapa u inventare knjiga Zavičajne zbirke Essekiana, kao i zamjerka što nisu u kronologijskom slijedu Osječke bibliografije.

Praktično, međunarodni standardni bibliografski opis nam ne omogućuje samo uredno obavljen posao inventiranja i katalogiziranja, što je ustvari nama korisna interna stvar, već propisuje i elemente za bibliografske citate svih vrsta. A tako se ubuduće omogućuje i posebno navođena opća svrha ISBD-a da omogući razmjenu opisa iz raznih izvora, čak i unatoč jezičnim zaprekama, odnosno omogući prenošenje bibliografskog opisa u oblik podesan za strojno čitanje. U konkretnom slučaju primjenom standarda i naše likovne mape postaju sasvim omeđene i prepoznatljive, bez daljnjih mogućnosti nedostatnih opisa koji gotovo onemogućavaju identifikaciju, ili su pak potpuno izostavljene.⁸ Ukoliko bi se tražio za njih posebni tretman samo vizuelne građe (slika, umjetnička reprodukcija ili umjetnikov otisak), moralo bi ih se ravnati po Međunarodnom standardnom bibliografskom opisu neknjižne građe — ISBD(NBM), koji dakako nije inkompatibilan s ISBD(G)-om i drugim međunarodnim standardnim bibliografskim opisima.⁹

Osim da su pobilježene — inventirane i katalogizirane, za likovne mape spomenutog razdoblja bitno nam je i da su proučavane i prezentirane. Tako su, npr. u galerijskoj prezentaciji jednog od autora, Gojkovića, po prvi puta sve njegove mape izdvojene u posebnu vrstu njegovog umjetničkog djelovanja i izražavanja, te su u popratnoj maloj monografiji retrospektive B. Balen kronologijski podosta izdašno navedene.¹⁰ Senoa, Wagner i Roch nisu još u Osijeku imali monografske izložbe, tako da i za takovu samostalnu prezentaciju njihovih mapa do sada nije bilo prilike.

Međutim, likovne mape ovog razdoblja izlagane su, u izboru, kao posebni pododjeljak »Likovne mape« u odjeljku »Oprema knjiga, tiskovine« na velikoj izložbi »Likovna umjetnost Osijeka 1900—1940«. Za izložbu je korišten u tom odjeljku samo materijal Muzeja Slavonije, bez popuna pojedinih manjkova, jer je ionako postojećeg materijala bilo previše u okviru zadanog prostora i mogućnosti prezentacije. Izlagane su tako mape i Še-

noe i Wagnera i Rocha i Gojkovića, i to gotovo samo osječke mape s motivima Osijeka (uz jednog zagrebačkog izdavača, te jedne s motivima iz Dalmacije). Na izložbi u Galeriji likovnih umjetnosti likovne su mape bile izdvojeno izložene pod staklom cijelog oplošja jedne velike dvorane. U katalogu, izložbe veoma su detaljno, kronološki redani izabrani primjerci (opis, sadržaj, naziv motiva, oprema, tehnika, veličina, naklada, provenijencija).¹¹

*
* * *

Vrć smo naveli predloške likovnim mapama Osijeka. Uzore i uzorke lako prepoznamo od elemenata s platna ili crteža slavonskih pejzažista, preko nekdanje mode slikanja i crtanja svakovrsnih ruina, do suvremenijeg bilješkarenja urbanih i neki puta gotovo tehnički preciziranih crteža i akvarela isječaka gradske arhitekture ili periferije. Svi slikari i crtači mapa — Šenoa, Wagner, Roch i Gojković — predloške svojim mapama imaju u slobodnim svojim grafičkim listovima ili akvarelima, rad u mapama nije im prvotno djelo te vrste umjetničkog izražavanja, i motive su prije izrade mapa često oslikavali. Naročito Šenoa koji je nekoliko godina ranije, 1917. godine, oslikao akvarelom niz karakterističnih motiva Osijeka, objedinivši ih čak u unikatnu mapu akvarela.¹²

Predloške likovnim mapama možemo vidjeti i u objavljenim brojnim razglednicama, te setovima fotografija koji su se u Osijeku javljali uz pojedine prigode (najčešće i posebni — rušenje bedema Tvrđe i dr.) Posebno je to s karakterističnim gradskim motivima album fotografija knjižara i nakladnika Radoslava Bačića gotovo s početka stoljeća, a mnogo kasnije slično izdanje po motivima, samo druge opreme i rješenja (izdavača s naglaskom na privredi).¹³ Utjecaji i motivi gotovo da se vrte u krug. Jer nakon što je Roch izdao zanimljiv komplet razglednica, u povodu sokolskog sleta, 24 reprodukcije svojih akvarela u posebnom omotu, 1921. godine, nekoliko godina kasnije izdaje i svoju prvu mapu s tim istim motivima, a kasnije su mape slijedile. Gojković naprotiv prvotno izdaje gotovo sve svoje mape, a tada korištene motive u mapama otiskuje kao serije razglednica. S jednom od serija tada stvara i likovnu mapu — dobro opremljeni album-mapu izljepljuje s petnaest razglednica i tako smjelo povećava fond svojih brojnih likovnih mapa.¹⁴

Zajedništvo u izboru gradskih i prigradskih motiva osječkih likovnih umjetnika, crtača i slikara, kao i majstora obrtnika—fotografa proizlazi, dakako iz sadržane atraktivnosti brojnih osječkih kulturno-povijesnih spomenika ili pak prirodnih ljepota vezanih uz rijeku Dravu, raslinje i bilje bliže okolice, gradskog zelenila. Iz tog se razloga ponavlja prezentacija gotovo istih spomenika, zanimljivih poluetnografskih veduta, mjesta uprave, kulture, boravka i tragova znamenitih osoba.

*
* * *

Likovne mape Osijeka u razdoblju 1920—1941. godine opisujemo, navodimo i analiziramo na više načina. Prvotno smo ih kronologijski poređali, zatim autorski odredili s obzirom na likovne, povijesne, književno-povi-

jesne, književne ili povjesničarsko-umjetničke priloge. Nadalje, uz osnovni opis pobrojanim sadržajem svih listova nalazimo i opravdavamo interes i širinu svakog od pojedinih autora likovnih mapa. Napokon, opisom same opreme dospijevamo i do standarda grafičke i knjigoveške opreme doba (dok likovni doseg prepuštamo stručnjacima likovnih umjetnosti).

KRONOLOGIJSKA TABLICA

1920. Senoa, Branimir: Kr. slob. grad Osijek MCMXIX (12 kom)
 1922. Wagner, Božo: Stari Osijek: 8 originalnih litografija
 1924. Roch, Ivan: Iz starog Osijeka: 16 orig., litografija
 1926. Gojković, Jovan: Iz osječke Tvrđe: 12 orig. litografija
 1932. Roch, Ivan: Grad Osijek: 20 originalnih litografija (ponavlja se 1939)
 1937. Gojković, J.: Stari Osijek: u nekoliko perocrteža (I izdanje kolorirano, II crno-bijelo) (12 kom)
 1939. Gojković, Jovan: Stari Osijek: 28 perocrteža (I, II izdanje)
 Gojković, J.: Stari Osijek: 16 perocrteža
 Roch, I.: Grad Osijek: 20 orig. litografija (ponovljeno iz 1932. godine)
 1940. Gojković, J.: Stari Osijek: u nekoliko perocrteža (nalijepljene razglednice (15 kom)
 1937—1941. Gojković, J.: Stari Osijek (omotni naslov, 1937) — Stari Osijek u nekoliko perocrteža (prvi list, 1941) (12 kom)
 1941. Gojković, J.: Stari Osijek (12 kom.)

AUTORSKA TABLICA

LIKOVNI UMJETNICI

- Gojković, Jovan — Iz osječke Tvrđe: 12 orig. litografija (1926)
 — Stari Osijek: u nekoliko perocrteža (1937) I. izdanje kolorirano, II. crno-bijelo (1939)
 — Stari Osijek: 28 perocrteža (1939) I, II. izdanje
 — Stari Osijek: 16 perocrteža (1939)
 — Stari Osijek: u nekoliko perocrteža (1940)
 — Stari Osijek (1941)
 — Stari Osijek (1937) — Stari Osijek u nekoliko perocrteža (1941)
 Roch, Ivan — Iz starog Osijeka: 16 orig. litografija (1924)
 — Grad Osijek: 20 originalnih litografija (1932)
 — Grad Osijek: 20 orig. litografija (1939, ponovljeno izdanje iz 1932)
 Senoa, Branimir — Kr. slob. grad Osijek MCMXIX (1920)
 Wagne, Božo — Stari Osijek: 8 originalnih litografija (1922)

PISCI TEKSTA

- Brlić, Ante E. — Predgovor / A. E. Brlić.—
 (Gojković. Stari Osijek: 28 perocrteža, 1939)
 Buntak, Franjo — Historijat Osijeka / Dr. Franjo Buntak.—
 (Gojković. Stari Osijek: 28 perocrteža, 1939)
 — Kratki historijat pojedinih motiva / F.B.—
 (Gojković. Stari Osijek: 28 perocrteža, 1939)
 — [Predgovor] / F. Buntak (prema Balen: Gojković, 1978).—
 (Gojković: Stari Osijek: 16 perocrteža, 1939)
 Jeny, Guido — Iz starog Osijeka. / Prof. Guido Jeny.— (Roch. Iz starog Osijeka, 1924)

- Iz osječke Tvrđe. / J. —
(Gojković. Iz osječke Tvrđe, 1926)
- Svajcer, Oto — Pregled grafičkog rada J. Gojkovića / Otto Schweitzer. —
(Gojković. Stari Osijek, 28 perocrteža, 1939)
- Ova mala zbirka..., (Gojković, Stari Osijek u nekoliko perocrteža, 1937)
- Grad Osijek / — — (Roch, 1932, 1939)
- bez teksta — Senoa, 1920; Wagner, 1922; Gojković 1937, 1940, 1941,
1937—1941)

LIKOVNE MAPE
table kronologijski

SENOA, Branko

Kr. slob. grad Osijek MCMXIX

Osijek: autorsko izdanje, 1920. (Radionica s.n.) 480x335 mm

- (1) — Gornji grad sa Drave.
- (2) — Županijska sgrada.
- (3) — Zimska luka.
- (4) — Pogled na Tvrđu sa Drave.
- (5) — Glavni trg u Tvrđi.
- (6) — Generalatska vojarna.
- (7) — Ulica u Tvrđi.
- (8) — Dravska vrata u Tvrđi.
- (9) — Pogled na Donji grad sa Drave.
- (10) — Kalvarija u Donjem gradu.
- (11) — Na raskršću.
- (12) — Mlinovi u Donjem gradu.

Naklada: nepoznata

- MSO, Inv. Essk. 2430 (mapa broj 2)
- GLU, G-1035 (mapa broj 32, posveta dru Anti Pinteroviću)

WAGNER, Božo

Stari Osijek

8 originalnih litografija Bože Wagnera.—

Zagreb: Izdao Akademski klub »Janušić«, 1922. (Radionica s n) 270x165 mm

1. Glavna straža.
2. Franciskanska crkva.
3. Ulaz u Tvrđu sa Drave.
4. Tvrđa: Prolaz kroz vojarnicu.
5. Iz Tvrđe.
6. Pravoslavna crkva.
7. S Donjega Grada.
8. Kraj Drave (Donji Grad).

Naklada: »Izdano u 31 primjerku s vlastoručnim potpisom, od kojih je ovo broj...«

- MSO, Inv. Essk. 2431 (broj 2, 22)
- Zbirka Firinger-Burić (broj 7)

ROCH, Ivan

Iz starog Osijeka

16 orig. litografija od I. Rocha, Osijek

Osijek: vl. naklada, 1924. (Tisak Hrvatskog štamparskog zavoda d.d., podružnica Osijek) 385x288 mm

1. Sv. Trojstvo u Tvrđavi (podigla udova generala Petraša god. 1729).
2. Portal vojarnje generala Jankovića, prije Generalatskaserne, jedna od najljepših osječkih zgrada (1786).
3. Prolaz kod Franjevačkog samostana (1708).

4. Gradska vijećnica (1727).
5. Portal pravoslavne crkve u Donjem gradu (1743).
6. Zupanijska zgrada (1842).
7. Vodena vrata (porta aquatica) osječke tvrđave (1712—19).
8. Zdenac (fontana) u Tvrđavi (1765).
9. Kalvarija u Donjem gradu (1801).
10. Kameniti križ u klasijama (na ovom je mjestu bilo stratište), sagrađen 1781.
11. Kip sv. Ane i nekadašnja stražarnica u Donjem gradu.
12. Vodenice na Dravi.
13. »Lila-park« pred građanskom streljanom u Novom gradu (1804).
14. Solara u Gornjem gradu (1783).
15. Pejačevićev dvorac u Retfali, iz turskog vremena, kasnije renoviran.
16. Osječki tramvaj (stanica pred crkvom sv. Roka) 1884—1925.

Prof. Guido Jeny: Iz starog Osijeka

- Naklada: »Ova je mapa izdana u vlastitoj nakladi autora u ograničenom broju od 200 numeriranih primjeraka, od kojih je ova broj...«
- MSO, Inv. Essk. 2428 (broj 55, broj 133 posveta autora profesoru Vjekoslavu Celestinu)
 - Zbirka Firinger-Burić, Osijek (broj 114)
 - Božo Plevnik, Osijek (broj 128)
 - NSB, Zagreb, Inv. GZGM 26 (broj 107)

GOJKOVIĆ, Jovan

Iz osječke Tvrđe
12 orig. litografija od J. Gojkovića.—

Osijek: vl. naklada, 1926. (tisak Hrv. štamp. zavod d.d., podružnica Osijek — prema analogiji) 360x260 mm

1. Ulaz u Tvrđu iz gornjeg grada.
2. Pogled na župnu crkvu.
3. Stara komanda mjesta.
4. Portal gradske vijećnice.
5. Stari bunar.
6. Iz Kohlhoferove ulice.
7. Spomenik Sv. Trojstva.
8. Stare kuće u Tvrđi.
9. Iz Tomislavljevog vrta.
10. Stara vrata.
11. Stara vrata.
12. Staro dvorište.

J. (Guido Jeny): Iz osječke Tvrđe.

- Naklada: »Ova je mapa izašla u velikoj nakladi autora u 100 primjeraka. Ovoj je mapi broj...«
- MSO, Inv. Essk. 2424 (broj 7)
 - Nevena Pašer, Osijek (broj 67, posveta autora ocu, Kosti Čutukoviću)
 - GLU, Osijek, Inv. Grafika 385 (broj 7)

ROCH, Ivan

Grad Osijek
20 originalnih litografija od Ivana Rocha.—

Osijek; Štamparski zavod Krbavac i Pavlović, 1932. (Tisak Štamparski zavod Krbavac i Pavlović) 430x300 mm

- (1) Gornjogradska župna crkva.
- (2) Gradska elektrana.
- (3) Gradsko Načelstvo.
- (4) Izraelitički hram.
- (5) Jugoslavenska Banka.
- (6) Komora za trgovinu, obrt i industriju u Osijeku.

- (7) Motiv iz Tvrđe.
- (8) Narodni Kasino i Narodno kazalište.
- (9) Osječka lijevaonica željeza i tvornica strojeva.
- (10) Pogled na osječku tvrđu.
- (11) Portal oficirskog doma.
- (12) Pravoslavna crkva.
- (13) Rokova kapelica u donjem gradu.
- (14) Sudbena palača i glavna pošta.
- (15) »Sv. Trojstvo«.
- (16) Trg kralja Petra.
- (17) Tvornica šećera
- (18) Tvrđavska vrata.
- (19) Zimska luka i Šeperova pivara.
- (20) Županijska zgrada.

S.n.: Grad Osijek

Naklada: nepoznata

— MSO, Inv. I-58

— Ponovljeno izdanje 1939. godine

GOJKOVIĆ, Jovan

Stari Osijek

u nekoliko perocrteža / J. Gojković

Osijek: S.n., 1937. 232x185 mm (Štamparski zavod KrKbavac i Pavlović)

- 1. Stara zgrada na trgu u Tvrđi iz god. 1730.
- 2. Stari prolaz kraj Franjevačke crkve — Tvrđa
- 3. Stare kuće u Kohlhoferovoj ulici u Tvrđi
- 4. Stara gostionica u Beckersovoj ulici — Tvrđa
- 5. Spomenik Sv. Trojstva u Tvrđi na trgu
- 6. Stari kutić u Tvrđi sa starim bedemom
- 7. Sjeverna tvrđavska vrata iz godine 1719.
- 8. Kameni križ u Tvrđi — iz godine 1781.
- 9. Crkva Sv. Petra i Pavla u gornjem gradu
- 10. Crkva Sv. Marije u donjem gradu — 1733.
- 11. Stari kutić u donjem gradu kraj obale
- 12. Starinska kuća u donjem gradu god. 1730.

S.n. — Ova mala zbirka...

Naklada: Nepoznata

— Marijan Selman, Zagreb (kolorirana)

— Dva izdanja — kolorirano

— crno-bijelo

GOJKOVIĆ, Jovan Dj.

Stari Osijek

28 perocrteža J. Dj. Gojkovića.—

Osijek: s.n., 1939. (Štamparski zavod Krbavac i Pavlović) 300x250 mm

- 1. Pogled na bivše tvrđavske bedeme (1712—1719)
- 2. Vodena vrata (1719)
- 3. Prolaz kraj Franjevačke crkve (1699—1706)
- 4. Spomenik sv. Trojstva (1729)
- 5. Bivša komanda mjesta
- 6. Pogled na župnu crkvu u Tvrđi
- 7. Dvoršite u Franjevačkom samostanu (1766)
- 8. Plemićeva kuća (prva apoteka u Tvrđi)
- 9. Kohlhoferova ulica
- 10. Portal kasarne Generala Jankovića (oko 1750)
- 11. Stara gostionica u Tvrđi
- 12. Kuća u kojoj je radio slikar v. Hötzendorf
- 13. Kameni križ (1781)
- 14. Pogled na srpsko-pravoslavnu crkvu (1743—1756)
- 15. Stara vrata srpsko-pravoslavne crkve
- 16. Iz Vladičine ulice (oko 1730)

17. Crkva sv. Marije u donjem gradu (1733)
18. Stara kuća sa drvenim dimnjakom
19. Posljednji mlin na Dravi, Ferde Henča
20. Dvorište u Huttlerovoj ulici 1
21. Detalj Aksmanove kuće (Huttlerova 1)
22. Kuća sa sunčanim satom u Donjem gradu
23. Pogled na Riblji trg
24. Kapucinska crkva (1727)
25. Stara kuća na gornjogradskoj obali (1683)
26. Stara solara
27. Pogled na crkvu sv. Roka (1684)
28. Vodena vrata s juga

A. E. Brlić: Predgovor

Dr. Franjo Buntak: Historijat Osijeka

Otto Schweitzer: Pregled grafičkog rada J. Gojkovića

Naklada: »Ova mapa izdana je mjeseca januara 1939 povodom 130-godišnjice proglašenja Osijeka slobodnim i kraljevskim gradom, u 100 numeriranih primjeraka. Ovoj je mapi broj...«

— MSO, Inv. Essk. 2425 (broj 99)

— Zorko Plevnik, Osijek (broj 64)

— Žarko Plevnik, Osijek (broj 22)

— Ponovljeno izdanje u nakladi 100 primjeraka, 1939. godine (Podatak B. Balen: Gojković). — Osijek, 1978.)

GOJKOVIĆ, Jovan

Stari Osijek

16 perocrteža.—

Osijek: S.n., 1939. (Štamparski zavod Krbavac i Pavlović) 250x220 mm

(1)

↓

(16)

Franjo Buntak; (Predgovor)

Naklada: Nepoznata

— Podatak: B. Balen: Gojković.— Osijek, 1978.

GOJKOVIĆ, Jovan

Stari Osijek

u nekoliko perocrteža.—

Osijek: vl. naklada, 1940. (Štamparski zavod KrKbavac i Pavlović).— 200x177 mm. — Nalijepljene razglednice

(1) Gradsko poglavarstvo —

(2) Bivše zapovjedništvo mjesta

(3) Stara gostionica u Beckersovoj ulici

(4) Portal vojarne u Tvrđi

(5) Spomenik Sv. Trojstvu u Tvrđi g. 1729.—

(6) Prolaz kraj Franjevačkog samostana g. 1699

(7) Vodena vrata g. 1719.

(8) Vodena vrata-sjeverna strana g. 1719

(9) Stari kutić u Tvrđi

(10) Kameni križ iz g. 1781

(11) Crkva sv. Petra i Pavla 1894—1900

(12) Crkva sv. Marije u Donjem gradu g. 1733

(13) Bivša solara u Gornjem gradu g. 1730 —

(14) Kuća sa sunčanim satom u Crkvenoj ulici br. 13

(15) Stara kuća u Vladičinoj ulici br. 1 g. 1730 —

Naklada: Nije navedena

— Mirjana Nikolić, Osijek

GOJKOVIĆ, Jovan

(1937+1941)

Stari Osijek / J. Gojković (omotni naslov)

Osijek: s.n., 1937. (Štamparski zavod Krbavac i Pavlović) 232x185 cm

— Table s crtežima datirane izričito na prvom listu, koji je ujedno alternativni naslov, popis otisaka, impresum:

Stari Osijek u nekoliko perocrteža (naslov nad tekstom)

Osijek: s.n., 1941. (Tisak s.n.) 225x180 cm

1 Stara kuća na trgu u Tvrđi iz god. 1730.
dalje identično s popisom navedenim pod 1937. god.

↓

12

Naklada: Nepoznata

— Marijan Selman (Zagreb)

GOJKOVIĆ, Jovan

Stari Osijek / J. Gojković (omotni naslov)

(Osijek): s.n., 1941. (Štamparski zavod Krbavac i Pavlović) 210x178 cm

Potpis ispod nekih crteža (l.d.)

(1)

(2) Franjevački prolaz

(3)

(4) Stara kuća u Tvrđi

(5) Sv. Trojstvo u osječkoj tvrđi

(6)

(7) Stara vodena vrata u osječkoj tvrđi iz god. 1792.

(8) Kameni križ (Osijek)

(9) Pogled na crkvu Sv. Petra i Pavla — Osijek

(10)

(11)

(12)

— bez naslova lista ili popisa, uvoda

Naklada: Nepoznata

Marijan Selman, Zagreb (kolorirana)

*
* * *

Posebna je vrijednost likovnih mapa Osijeka — unutar likovne djelatnosti razdoblja 1920—1941. godine — mogućnost dokazivanja cjelovitosti i vrijednosti pojedinačnog slikarskog opusa. Pri tom odista nije bitno da i prigoda rađa potrebu, pa bila to i potreba naručenog umjetničkog rada. Tržišna kurentnost nije u tom dobu vezana samo uz ekskluzivitet pojedinačnog likovnog djela, već tehnika i opća društvena klima s uvećanom platežnom moći do u srednji sloj, omogućuje signiranoj reprodukciji umjetničkog djela da bez problema nalazi kupca. Za prigodne darove, darove uglednicima, društvene prigode raznih vrsta, umjetničke likovne mape s mnoštvom reminiscencija na stari, većinom nekdanji Osijek, nalaze prođu u stotinama primjeraka. Dobro skrojenim dogovorom autora, otiskivača, opremača ovitka (u nekoliko platežno oprečnih rješenja, od broširanih do tvrdo koričenih kožnih sa zlatotiskom i metalnim aplikacijama) omogućuje se i ponavljanje izdanja u velikim nakladama ili novi profit s ponovljenim izdanjima.

Iz svega, primjećujemo za nas posebno vrijedno i autorsku potrebu za prezentacijom umijeća, znanja i zanata, pokazivanje mogućnosti nesvojstvene svima — mogućnosti da se brojni motivi iscrtaju, umnože, opreme,

izdaju, dođu do svojih, likovnih korisnika (kako bismo mi danas rekli). Svi likovni djelatnici nemaju možda dovoljno snage i volje, ali nama ipak to izuzetno nameće asocijaciju na secesiju — doba kada je spoj materijala i ovladavanje načinom obradbe, i bez mnogo umjetničkog dara ili doprinosa, moglo stvarati novu umjetnost. Svima nije mila secesija, jednako kao što i likovni dosezi osječkih mapa nisu odreda posebni, a mi ostajemo kod materijala, postupaka, motiva, svrhe, autorskih doprinosa, pozitivističkih kulturno-povijesnih bilježenja koja nam još svugdje manjkaju.

BILJESKE

- ¹ Bratanić, Jakov, Grafika.— ELU 1962, 2. str. 446—447.
- ² ELU 1964, 3, str. 401: »MAPA, ... tvrd omot od kartona, kože, platna i sl. u koji se stavlja ciklus umjetničkih slika, grafičkih radova, reprodukcije, fotografija, geografskih karata i dr. Također... (dalje cit.)«
- ³ str. 137, Bösendorfer, Josip. Povijest tipografije u Osijeku. — Građa za povijest književnosti hrvatske, 1939, 14, str. 113—114.
Malbaša, Marija. Povijest tiskarstva u Slavoniji.— Zagreb: HBD, 1978.
- ⁴ Reichnach, Pavao. Uvod u izum štamparstva i razvoj u Osijeku.— Osječki prilog Grafičkoj reviji.— Osijek: Grafička revija, 1940. str. V—XIV.
- ⁵ Malbaša, Marija. Osječka bibliografija.— Sv. I (1742—1944).— Osijek: JAZU Centar za znanstveni rad u Osijeku, 1981. str. 13 »Obuhvaćene su knjige i brošure tiskane i izdane u Osijeku, a samo izuzetno uneseni su i tiskopisi na jednom listu, specijalno u starijem razdoblju, ili manje publikacije koje se ubrajaju u sitni tisak i obično ne ulaze u bibliografije, pogotovu ako imaju kakvo kulturno-povijesno značenje ili drugu iskazanu vrijednost u vezi sa sredinom ili vremenom kad su nastale. Evidentirane su također publikacije koje su izašle u osječkoj nakladi, ali su tiskane izvan Osijeka... Unesene su u bibliografiju, u nekoliko slučajeva, publikacije koje su samo tiskarom, a ne i izdavačem, vezane za Osijek. Uvrstili smo, osim školskih izvještaja, godišnje izvještaje novčanih zavoda i privrednih poduzeća, kao i sjedničke zapisnike gradskog poglavarstva i trgovačko-obrtničke komore i sl...«
- ⁶ Grafička zbirka, osnova i raspored u: Firinger-Burić, Vesna. Muzeološka koncepcija i struktura Knjižnice Muzeja Slavonije u Osijeku.— Magistarski rad.— Zagreb: vl. umnož., 1980., na str. 285—286.
O cjelokupnom fondu Essekiane u gore nav. dj., kao i: Burić, Vesna. Knjižni fond kao cdraz društveno-kulturno-obrazovnih prilika — na primjeru stručno-znanstvene Knjižnice Muzeja Slavonije.— Osječki zbornik, 1979, 17, str. 223—239.
- ⁷ ISBD(M): Međunarodni standardni bibliografski opis omeđenih publikacija = (International Standard Bibliographic Description for Monographic Publications). 2. izdanje /stručna redakcija, izbor i izradba hrvatskih primjera Eva Verona.— Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1980.— str. 45: 5.1.3. Publikacije koje nemaju oblik sveska, a također slijed u 5.1.3.1., te 5.1.3.2.
ISBD(G): Opći međunarodni standardni bibliografski opis = (General International Standard Bibliographic Description).— Zagreb: HBD, 1978.
- ⁸ ISBD(M), op. cit., str. 9: »...ISBD(M) — određuje propise za opis i identifikaciju tiskanih omeđenih publikacija, utvrđuje redosljed elemenata u opisu i propisuje sistem interpunkcije za taj opis. Ti se propisi prije svega odnose na opise u kataložnim jedinicama tiskanih kataloga i u tiskanim jedinicama drugih bibliografija, kao i na bibliografske citate svih vrsta... Prvenstvena je svrha ISBD(M)-a da potpomogne međunarodnu izmjenu bibliografskih informacija. To postiže: 1) omogućavanjem razmjene opisa iz raznih

izvora, tako da se opisi izrađeni u jednoj zemlji lako mogu primjenjivati u bibliotečnim katalozima ili u bibliografskim popisima bilo koje druge zemlje. 2) pružanjem pomoći da unatoč jezičnim zaprekama, opise izrađene za korisnike jednog jezičnog područja mogu interpretirati i korisnici na drugim jezičnim područjima i 3) olakšavanjem prenošenja bibliografskih opisa u oblik podesan za strojno čitanje... ISBD(M) bi morao pružiti najveću moguću količinu opisanih podataka potrebnih za čitav niz različitih bibliografskih djelatnosti. Zbog toga obuhvaća elemente koji mogu biti važni za jednu ili više djelatnosti, ali ne moraju biti važni za sve njih.»

- ⁹ ISBD(NBM): Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe = (International Standard Bibliographic Description for Non-Book Materials).— Zagreb: HBD, 1981.
- ¹⁰ Balen, Branka. Jovan Gojković: Retrospektiva.— Osijek: Galerija likovnih umjetnosti, 1978.— nepag., na dvije stranice »Mape«, od 1926. do 1955. godine.
- ¹¹ Likovna umjetnost Osijeka 1900—1940.— Osijek: Galerija likovnih umjetnosti; Muzej Slavonije, 1986.— Izložba je održana prosinca 1986. do veljače 1987. godine. U katalogu: Burić, Vesna. Oprema knjiga, tiskovine.— str. 75—157; Likovne mape, str. 81—84.
Mape također u svom odjeljku spominje kataloški: Ambruš, Jelica. Slikarstvo, kiparstvo, grafika.— str. 25—74.
- ¹² Ambruš, J., op. cit. — Mapa je gotovo u cijelosti izlagana na izložbi.
- ¹³ Album Osijek — Essegg 1905.— Osijek: Naklada R. Bačić, 1905.— harmonikom povezane fotografije, nalijepljene prvom fotografijom na ovitak. Po motivima gotovo istog sadržaja kao kasnija izdanja mapa o Osijeku.
Osijek: Jugoslavien: Yugoslavie: 1930.— Osijek: Naklada Gradskog načelstva i Komore za trgovinu, obrt i industriju, 1930.
- ¹⁴ Roch, Ivan. 24 kom. umjet. razglednica Osijeka. — Osijek: II. Pokrajinski slet Jugoslavenskog sokolskog saveza, 1921.— mapa razglednica u vlastitom omotu, LUO, str. 156.
Gojković, Jovan. Stari Osijek: u nekoliko perocrteža.— Osijek: vl. naklada, 1940.— mapa na tabli posebno obrađena.

Mr. Vesna Burić

KUNST-MAPEN VON OSIJEK DRUCKEN 1920—1941.

Wir haben hier diese chronologische Ordnundg:

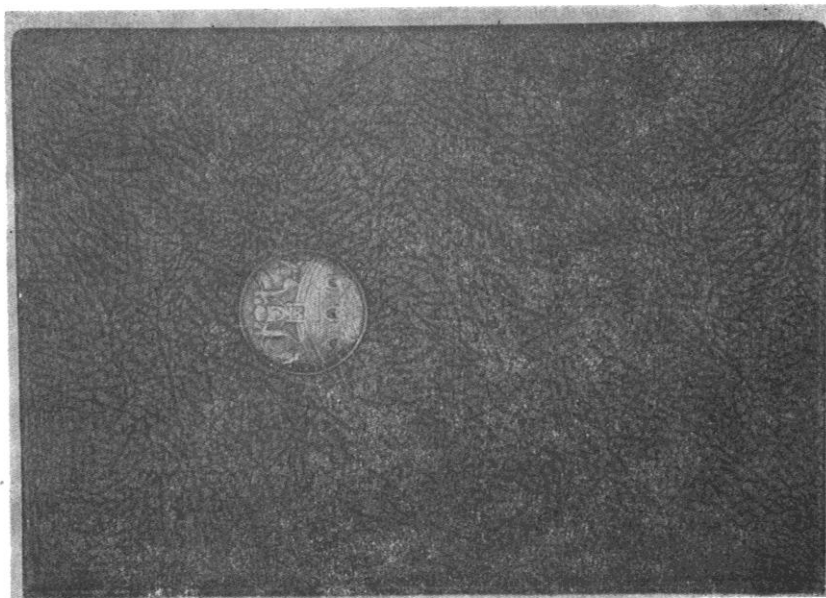
1920. Šenoa, Branimir: Kr. slob. grad Osijek MCMXIX
1922. Wagner, Božo: Stari Osijek: 8 originalnih litografija
1924. Roch, Ivan: Iz starog Osijeka: 16 orig. litografija
1926. Gojković, Jovan: Iz osječke Tvrđe: 12 orig. litografija

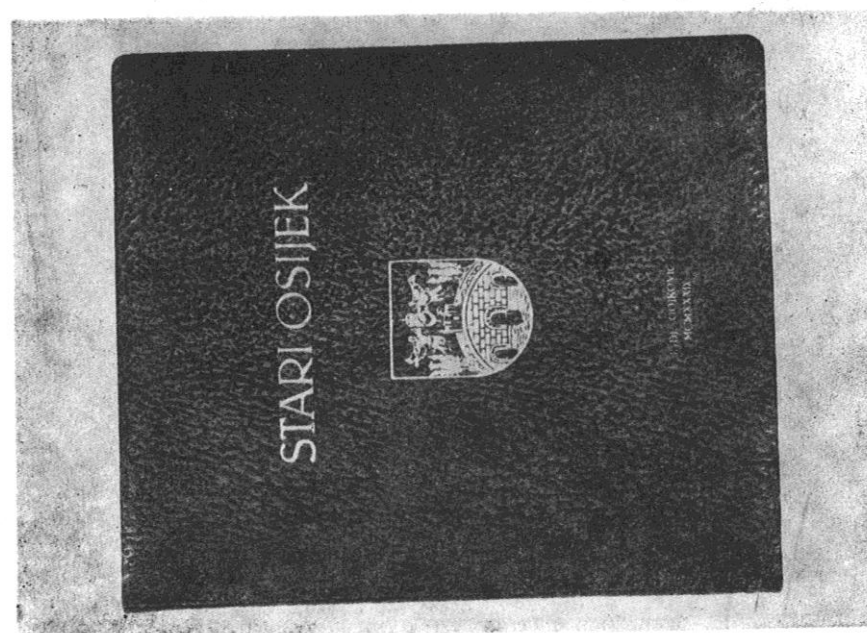
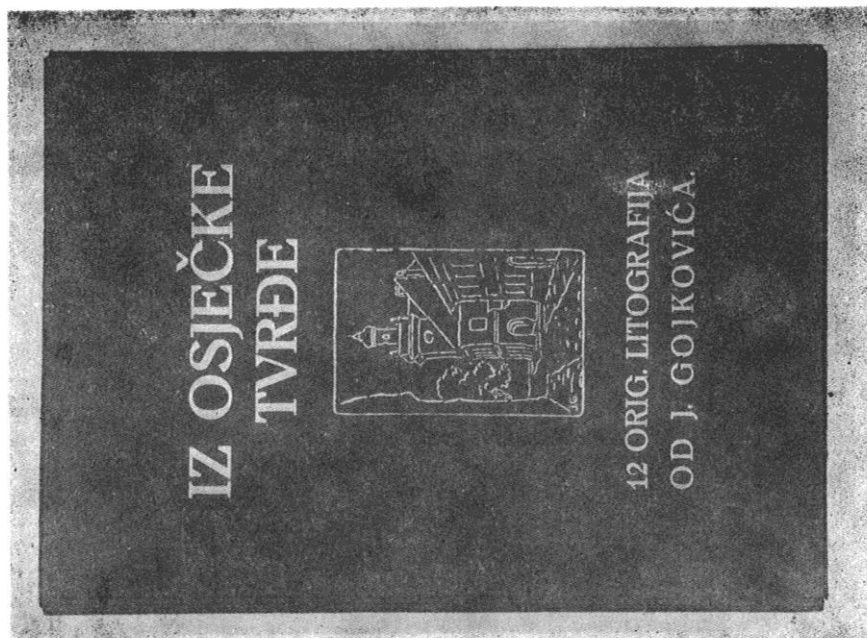
1932. Roch, Ivan: Grad Osijek: 20 originalnih litografija (ponavlja se 1939)
1937. Gojković, J.: Stari Osijek: u nekoliko perocrteža (I izdanje kolorirano, II crno-bijelo) (12 kom)
1939. Gojković, Jovan: Stari Osijek: 28 perocrteža (I i II izdanje)
Gojković, J.: Stari Osijek 16 perocrteža
Roch, I.: Grad Osijek: 20 orig. litografija (ponovljeno iz 1932. godine)
1940. Gojković, J.: Stari Osijek: u nekoliko perocrteža (nalijepljene razglednice) (15 kom)
1941. Gojković, J.: Stari Osijek (12 kom)

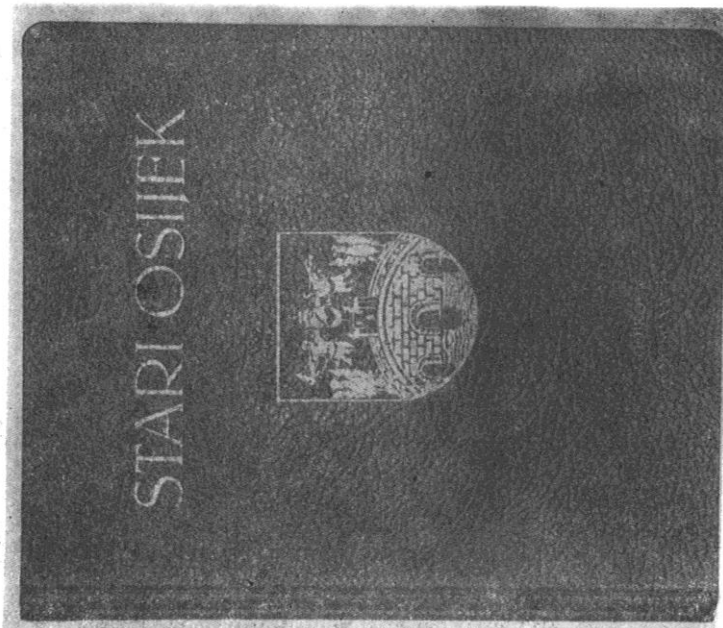
Übersetzung: Marija Malbaša, prof.

STARI OSIJEK

28 PEROCRJEŽA
J. DJ. GOJKOVIĆA

ŠTAMPARSKI ZAVOD KRBAVAC I PAVLOVIĆ - OSIJEK
MCMXXXIX

